

“Que inventen ellos”

Enric Marco Soler

Doctor en Física
Departament d'Astronomia i Astrofísica
Universitat de València

Permeteu-me que comence amb un títol en castellà per recordar la famosa citació de Miguel de Unamuno. L'intel·lectual espanyol pronuncià aquesta frase, que ha esdevingut un tòpic, a l'inici del segle XX per significar la poca importància que tenia per a ell el progrés científic a Espanya.

I si bé a l'Estat espanyol la ciència i la tecnologia han estat sempre humiliades, impròpies i marginals en la seua construcció des del segle XIX fins al començament de la Transició, l'arribada de la democràcia va suposar un impuls espectacular de projectes científics, tesis o noves instal·lacions, algunes de les quals internacionals, com ara els telescopis de les Canàries. I si la investigació avançava en recursos i també en relacions amb altres centres de recerca estrangers, també va començar una tímida política d'incorporació de valors, de dins i de fora, amb el programa Ramón y Cajal. La ciència i la tecnologia, que tècnicament anomenem generació de coneixements, és el pilar fonamental sobre el qual se sustenta l'economia d'un país. Les patents registrades dels diferents centres de recerca generen molts beneficis. Tanmateix, en la investigació bàsica la major part de la generació de coneixement no dona bens tangibles sinó articles científics publicats en revistes internacionals. Els països democràtics industrials solen invertir en recerca i desenvolupament (R+D) prop del 3% del producte interior brut (PIB), mentre que els que no arriben ni a l'1% no poden, evidentment, competir.

Fa uns anys, no massa, la Generalitat Valenciana es va apuntar, amb sorpresa i alegria per a la major part del món acadèmic, a la promoció i creació de diversos centres singulars de recerca. No era aquest un cas estrany a Europa. A Alemanya hi ha nombrosos centres de recerca que depenen del *Land* (estat federat alemany). Jo mateix vaig fer la tesi en un de física solar pertanyent al *Land* de Baden-Württemberg. Normalment ja tenen unes quantes dècades de funcionament i són competitius. La cosa és que la nostra Generalitat creà a mitjan dècada dels 2000 tres centres d'investigació centrats en la medicina: el Centre Superior d'Investigació, Docència i Assistència Oftalmològica, el Centre Superior d'Investigació en Salut Pública i el Centre d'Investigació Príncipe Felipe. A tots, se'ls construí un edifici gran i bonic a les zones més modernes de València i, incomprensiblement, lluny dels grans hospitals i dels centres de recerca en medicina.

Ben prompte, el primer, dedicat a l'oftalmologia, passà a mans privades. El gestiona la Fundació Oftalmològica del Mediterrani i és realment només una clínica dedicada al diagnòstic i tractament de les patologies de la vista, és a dir, com una mena d'IVO (Institut Valencià d'Oncologia) de la visió. El segon sembla que continua funcionant just al costat de la rotonda de l'entrada nord de València, tot i

que part de les dependències que havien de ser laboratoris són ocupades per despatxos del personal administratiu de la Conselleria de Sanitat. Però és el tercer, el Centre d'Investigació Príncepe Felipe (CIPF), el que ha estat portada de tots els diaris, tant locals com de l'Estat i fins i tot d'internacionals per l'Expedient de Regulació d'Ocupació que ha posat al carrer investigadors i tècnics, experts mundials en recerca mèdica.

El CIPF va nàixer ajuntant diverses línies de recerca de biomedicina de l'hospital La Fe, de diferents departament universitaris i centres de recerca i d'incorporacions d'investigadors de centres d'elit estrangers. Però el fitxatge estrella del genetista serbi Miodrag Stojkovic com a subdirector científic fou un car caprici i, a més, no aparegué per València quasi mai. La construcció de quatre sales blanques semblava desproporcionada, igual que la compra de centenars de gàbies per a animals d'experimentació. Finalment, a la darrera de novembre passat 114 investigadors han estat acomiadats i, amb ells, quatre becaris predoctorals. La causa és la baixada d'ingressos que hi aportarà la Generalitat, ja que dels 9,8 milions d'euros el 2009, ha passat a consignar-ne 4,6 enguany, per a retallar-ho a 4,4 milions per al 2012.

L'acomiadament de quatre becaris predoctorals és especialment sagnant perquè aquests aprenents d'investigadors veuen truncada la seua carrera científica i no tenen fàcil la seua recol·locació en altres llocs d'investigació. A més a més, l'acceptació d'una beca comporta unes obligacions per part de l'estudiant i per part del centre d'acollida i sembla que el CIPF les ha incomplides amb l'acomiadament dels investigadors en formació. Ara mateix els exbecaris s'estan assessorant per reclamar els seus drets.

A un centre d'investigació com el CIPF, se li reduirà el pressupost, el personal i fins i tot els investigadors que s'hi queden també patiran una baixada de sou. Un fet que no té cap precedent a Europa i segurament al món: la degradació d'un institut de recerca, que ja ha estat denunciada en revistes científiques internacionals com ara *Nature*. Els valencians sempre donant-se a conèixer a tot arreu. En això sí que som capdavanters. I una vergonya enfront d'Europa, quan sabem que el 70% dels 60 milions d'euros que costà l'edifici del centre va ser pagat amb fons europeus.

Les línies de recerca del CIPF estan centrades en la biomedicina, la medicina regenerativa i el disseny de nous fàrmacs. El menyspreu de la Generalitat valenciana en general i de la Conselleria de Sanitat en particular envers un centre amb reconeixement internacional el pagarem en el futur amb el retard en algunes investigacions capdavanteres. La miopia dels dirigents polítics no els permet veure que d'ací a uns anys les patents del que s'hauria pogut descobrir a casa nostra caldrà pagar-les a fora.

I, per acabar d'arreglar-ho, fa uns dies el tancament programat del Museu Valencià d'Història Natural, per impagament de la Diputació, demostra encara més el nul·l interès per la ciència de les nostres institucions. Que passen 7000 xiquets a l'any pel museu no sembla que siga important per al president de la Diputació que deu 72000 euros per al manteniment i personal del Museu. Un xiquet o xiqueta, sobretot en l'etapa de primària, arriba amb els ulls oberts, amb la ment desperta,

ple de preguntes. Així és com naixen els futurs científics. Els polítics que patim a les institucions valencianes, homes i dones de mirada curta i que busquen el guany fàcil i ràpid, no entenen la formació de la ment d'un futur científic. No valoren les vocacions que es puguen desfermar en la visita a un museu de ciència o a un dia de portes obertes en un institut de recerca.

Per a la Generalitat Valenciana, i també per a la Diputació, la ciència és un afegit bonic que pot fer somiar però que no porta diners immediats. Un mal necessari que poden retallar si cal. Un luxe que podíem permetre'ns abans però que ara cal extirpar.

I tanmateix s'equivoquen. Ja fa temps que s'ha vist la relació existent entre la inversió en ciència i tecnologia i el desenvolupament econòmic d'una societat. Observem amb enveja Alemanya, que inverteix un 2,8% en R+D del seu PIB, mentre que Espanya no arriba al 1,5%, molt per sota del 2% que és la mitjana de la Unió Europea. Una Alemanya que ara mateix lidera la Unió i que només té un 7% d'atur.

Així que... "que inventen ellos", els ho comprem tots a ells i els qui acaben les carreres científiques a les nostres universitats, després de fortes inversions en la seua formació, que vagen a treballar a Munic, Bonn o Berlín, que, de segur, hi seran més ben tractats.